

Inšpiratívny impulz pre výskum staršej slovenskej literatúry (Pokus J. Nogeho o náčrt problematiky vývinu umeleckej prózy v slovenskej literatúre predklasicistického obdobia)

LENKA RIŠKOVÁ, Ústav slovenskej literatúry SAV, Bratislava

RIŠKOVÁ, L.: An inspiring stimulus for research into Early Slovak literature (Noge's attempt to outline the evolution of the fiction in Slovak literary Pre-Classicism).

SLOVENSKÁ LITERATÚRA 58, 2011, No 4, p. 331 – 338.

Julius Noge's study *Elements of the fiction in Slovak Pre-Classicism* (An attempt to outline the subject)/*Prvky umeleckej prózy v slovenskej literatúre predklasicistického obdobia* (Pokus o náčrt problematiky), which was published in the magazine *Slovenská literatúra* in 1968, can be seen as an interesting attempt to question the opinion that the fiction of Slovak Pre-Classicism had been limited by factuality. He emphasized the need for a new view of the quality of less representative prose genres, which were the substantial part of the literary production of that time, while he accented the necessity of respecting their syncretic character. He also drew attention to the necessity of revising the functions of poetry genres, or individual poetic texts of early literary periods. He thus showed there is an urgent need to do new research into pre-Štúr literature free from traditional assessments, which would point out the special features of the Slovak literature evolution, and that way clarify the process of genetic formation of Slovak fiction.

Key words: literary evolution, fiction, function, genre, genre differentiation

Sumár štúdií venovaných výskumu počiatkov vývinu umeleckej prózy v slovenskom literárnom kontexte ponúkol Július Noge vo svojej monografii z roku 1969 *Slovenská romantická próza*.¹ V úvodnej stati s názvom *Tradície a východiská* sa pokúsil predstaviť podmienky, z akých vychádza tzv. slovenská romantická próza – ako ju on sám presnejšie špecifikuje: tá, ktorú napísali príslušníci štúrovskej generácie prevažne v rokoch 1840 – 1848. Vysvetľuje tu súvislosti jej vzniku – „čo sa usiluje prekonať a poprieť a čo chce zafixovať ako svoju poetiku“.²

J. Noge pritom odmietol jednoznačnosť tvrdení o tom, že slovenská romantická próza sa utvárala jedine vďaka inšpiračným impulzom cudzojazyčnej literatúry. Nestotožňoval sa s tým, aby jej vlastné domáce korene zostali takmer nepovšimnuté, resp. aby

¹ NOGE, Július: *Slovenská romantická próza*. Bratislava : SAV, 1969.

² Tamže, s. 10.

sa chápala bez spätných súvislostí.³ Pritom upozornil, že pri ich hľadaní sa nemožno obmedzovať len na obdobie klasicizmu a preromantizmu, ale že by bolo dôležité pozrieť sa i „ďalej dozadu“.⁴ Bol si však vedomý, že snaha o vytvorenie syntetického pohľadu na vývin prózy pred romantizmom by bola ešte predčasná.

Hoci problematika výskumu staršej slovenskej literatúry nebola stredobodom Nogeho bádateľských aktivít, reflektovaním jeho aktuálnych výsledkov poukázal na niekoľko zaujímavých špecifik vývinu slovenskej literárnej produkcie, ktoré by mohli viac či menej osvetliť, prípadne nasvietiť z nového uhla proces genetického formovania slovenskej umeleckej prózy.

Svedčí to o jeho rozhlade v problematike literárnohistorického výskumu, predovšetkým o neobmedzenosti jeho bádateľského záujmu. Nestotožňoval sa s takou predstavou literárneho výskumu, podľa ktorej by mal svoju pozornosť orientovať výlučne na isté presne a prisne vymedzené problémy, resp. len na konkrétne obdobie slovenského literárneho vývinového procesu. Presah jeho vedeckého prehľadu aj do okruhu otázok týkajúcich sa vývinu staršej slovenskej literatúry tak dokazuje intenzívnu snahu o koncepčnosť nielen jeho vlastnej vedeckej práce, ale aj vedomé úsilie o takéto nasmerovania celého literárnohistorického výskumu slovenskej literatúry.

Metodologickou platformou jeho štúdia romantickej, ale i predromantickej literatúry sa stalo tzv. „funkčné členenie“, ktoré predstavil Félix Vodička vo svojej knihe *Cesty a ciele obrozené literatury* (1958)⁵ – samozrejme s prihliadnutím na materiálové i časové diferenciacie slovenského prostredia. Svoje rozhodnutie argumentoval nasledovne: „Tým, že (funkčné členenie – pozn. L. R.) zdôrazňuje prelinanie funkcií a ich simultánnu existenciu a pôsobenie, umožňuje skúmanie genézy prózy už aj v tých obdobiach, keď prozaických prejavov je málo, keď vlastne vládne ešte druhový synkretizmus. Funkčné hľadisko umožňuje už tu – v konvenčných veršovaných formách – rozlíšiť alebo aspoň naznačiť, čo v nich smeruje k utváraniu skutočnej poézie lyrickej, ale i epickej, a kde ide prevažne o plnenie funkcií prózy a v dôsledku toho aj o skutočnú genetickú líniu.“⁶

V knihe *Slovenská romantická próza* sa však problematike funkcií jednotlivých žánrových foriem, resp. žánrovej genézy v predklasicistickej literatúre J. Noge viac nevenuje, v nasledujúcej podkapitole rozoberá špecifiká klasicistickej prózy. No v záverečnej poznámke prvej časti sa odvoláva na svoju štúdiu z roku 1968, v ktorej sa spomínanej téze o možných koreňoch slovenskej umeleckej prózy už v predklasicistickom období venoval podrobnejšie. Publikoval ju v časopise *Slovenská literatúra* v roku 1968 pod názvom *Prvky umeleckej prózy v slovenskej literatúre predklasicistického obdobia* (Pokus o náčrt problematiky).⁷

Ako sám hovorí, „pokúsil sa“ v nej spochybníť tézu o obmedzenosti slovenskej prózy predklasicistického obdobia hranicami vecnej prózy a ponúkol v nej svoj „náčrt“

³ Tamže, s. 11.

⁴ Tamže, s. 12.

⁵ VODIČKA, Felix: *Cesty a ciele obrozené literatury*. Praha : Československý spisovatel, 1958.

⁶ Noge, c. d. 1, s. 15.

⁷ NOGE, Július: *Prvky umeleckej prózy v slovenskej literatúre predklasicistického obdobia* (Pokus o náčrt problematiky). In : *Slovenská literatúra*, roč. 15, 1968, č. 4, s. 321 – 331.

možnej línie jej vývinu.⁸ Je to podnetný a doposiaľ nie dostatočne docenený, resp. v diskusii o vývinových špecifikách slovenskej literatúry málo rešpektovaný názor.

Jedným z mála prejavov jeho akceptovania ako istej možnosti uvažovania o vývinových špecifikách slovenskej literatúry je jeho pripomenutie v knihe Gizely Gáfrikovej *Zabúdané súvislosti (Štúdie o slovenskej literatúre 17. a 18. storočia)* z roku 2006.⁹ G. Gáfriková sa naň odvoláva pri riešení problému výskumu homiletickej tvorby, konkrétne postupov homiletickej poetiky, pričom (identicky s Nogeho výskumnými princípmi) zdôrazňuje, že „deficit v poznaní jednej z dôležitých zložiek slovesnej produkcie 17. a 18. storočia ovplyvňuje aj úroveň literárnohistorickej reflexie ostatných súvekých žánrov a neostáva bez dôsledkov ani pri sledovaní vývojových peripetií neskorších literárnych období“.¹⁰

Julius Noge vo svojich úvahách vychádzal z (v danej dobe) najaktuálnejších zistení literárnohistorického výskumu staršej slovenskej literatúry. Odvoláva sa na štúdiu Stanislava Šmatláka *Poznámky k vývinu slovenskej epickej poézie I. Klasicistická epika* z roku 1957, *Antológiu staršej slovenskej literatúry* Jána Mišianika z roku 1965, kandidátsku prácu Milana Hamadu *Od baroka ku klasicizmu* vydanú v roku 1967 i monografiu Viliama Marčoka z roku 1968 *Počiatky slovenskej novodobej prózy*.¹¹

A práve v poslednej z menovaných – v Marčokových *Počiatkoch slovenskej novodobej prózy* – možno nájsť náznaky veľmi podobných princípov nazerania na výskum súvislostí vývinového procesu slovenskej literatúry, aké presadzoval aj J. Noge. Hneď v prvej vete svojho úvodu V. Marčok konštatuje: „Stalo sa nepísaným zákonom literárnej vedy, že si najprv všíma diela nesporných umeleckých hodnôt a obdobia výrazných estetických výbojov, pričom sa niekedy zabúda, že tieto diela a obdobia sú zavŕšením syntézy, o ktorú sa usilovali predchádzajúce generácie.“¹² Za nápomocné, ba priam nevyhnutné pre zmenu takýchto postupov literárnohistorického výskumu považuje V. Marčok práce „analyticko-typologického“ charakteru, ktoré pokladá za základ pri hľadaní tých pravých vývinových línií literárneho procesu. Osobitne poukazuje na problém obchádzania otázok vývinu jednotlivých literárnych druhov a žánrov, ktorý by mohol osvetliť proces emancipácie prózy od poézie a s tým súvisiaci prechod prózy od nižších, zábavno-náučných funkcií k funkciám vyšším, estetickým.¹³ (Je smutné, že riešenie tohto problému – teda výskum vývinu literárnych žánrov zostáva stále na periférii záujmu literárnej vedy...)

Vzhľadom na kvantitatívne obmedzený súpis literárnych pamiatok v prozaickej forme pochádzajúcich pred 19. storočia, ktorý J. Noge takto okomentoval na základe štúdia

⁸ Tamže, s. 322.

⁹ GÁFRIKOVÁ, Gizela: *Zabúdané súvislosti (Štúdie o slovenskej literatúre 17. a 18. storočia)*. Bratislava : SAP, 2006.

¹⁰ Tamže, s. 127.

¹¹ ŠMATLÁK, Stanislav: *Poznámky k vývinu slovenskej epickej poézie I. Klasicistická epika*. In: *Slovenská literatúra*, roč. 4, 1957, s. 3 – 34; MIŠIANIK, Ján: *Antológia staršej slovenskej literatúry*. Bratislava : SAV, 1964; HAMADA, Milan: *Od baroka ku klasicizmu*. Bratislava : SAV, 1967; MARČOK, Viliam: *Počiatky slovenskej novodobej prózy*. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1968.

¹² MARČOK, Viliam: *Počiatky slovenskej novodobej prózy*. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1968, s. 5.

¹³ Tamže, s. 6.

Mišianikovej antológii (a ktorý sa v nasledujúcom takmer polstoročí už zásadnejšie nerozšíril), si následne položil otázku, či v slovenských podmienkach neplnili funkciu umeleckej prózy iné literárne žánre, či už žánre vecnej, náučnej či kazateľskej literatúry, ale dokonca aj niektoré veršované žánre.¹⁴ V tejto svojej úvahe naznačil možnosti skúmania kontinuity vývinu umeleckej prózy v slovenskom literárnom kontexte na takom pramenom materiáli, ktorý mu ponúka kompletná domáca literárna produkcia bez ohľadu na jej druhové a žánrové zastúpenie, či jej formálne stvárnenie.

Celá štúdia je následne koncipovaná ako náčrt možností, kde hľadať dôkazy na potvrdenie hypotézy, či historické piesne, ľudostné príbehy, veršované, ale aj neveršované memoáre a cestopisy, ba dokonca niektoré formáty homiletickej tvorby svojou funkciou, ale i vnútornou štruktúrou nemožno vnímať ako právoplatné súčasti priamej genetickej línie krásnej prózy. Východiskom jeho úvah – ako sám priznáva – sa stala Krčméryho predstava o akejsi „transfúzii života spisovateľovho so životom iných“, či ľudskej „potrebe hovoriť, zjavovať sa ľudom a zároveň istá stydlivosť zachovať najvnútornejšie tajomstvo“, ktoré Krčméry považoval za psychologické východisko pre vznik rozprávky i románu.¹⁵

J. Noge preto vo svojom návrhu ako a kde hľadať a rekonštruovať súvislosti formovania novodobej prózy naznačil potrebu zamerať pozornosť literárnohistorického i literárno-teoretického výskumu na podrobnú evidenciu a následnú analýzu konkrétnych umeleckých prostriedkov a postupov typických pre prózu nielen v prozaických, ale aj vo veršovaných artefaktoch slovenskej literárnej produkcie. Upozornil napríklad na možnosť výskytu typických rozprávačských postupov ako dejovosť, vývin konfliktu, opisy udalostí a pod. v nie práve typických beletristických žánroch i v dielach napísaných vo veršoch.

Najmä fabula a udalosť boli preňho tými znakmi, ktoré isté – možno menej známe či menej reprezentatívne – veršované diela staršej slovenskej literatúry posúvali viac do genetickej línie prozaických žánrov. Vzhľadom na blízkosť, podobnosť či až totožnosť literárnych postupov J. Noge konštatoval, že v kontexte slovenskej literatúry tieto diela i napriek svojej veršovanej forme istým spôsobom plnia funkcie typické pre prózu.

A tak analogicky k vývinovej línii od eposu k románu, postavil dvojicu historické spevy – historická poviedka, resp. novela. Keďže ale vo svojich úvahách neustále rešpektuje možnosť spolupôsobenia viacerých podnetov na formovanie žánrov, nepovažuje historické spevy za najdôležitejší a už vôbec nie za jediný článok pôvodu žánru historickej novely/„poviedky štúrovskej“.¹⁶

Noge sa dokonca pokúsil poukázať aj na spojitosť historických piesní s dobrodružným a rytierskym románom, ktorý v našom literárnom prostredí nemá zastúpenie. Ako dôkaz využíva teóriu Viktora Šklovského o tzv. „rozprávkovom ceremoniáli“ (t. j. princíp opakovania a stupňovania úloh, ktoré postavy príbehu musia vykonať). Podľa Šklovského sa práve tento prvok stal plnohodnotnou súčasťou aj dobrodružného a rytierskeho románu. Tento princíp dokumentoval J. Noge na analýze textu historickej piesne *O Sigoti*, v ktorej popri výraznej lyrizujúcej tendencii niektorých pasáží eviduje dominantnú pozíciu typického prozaického prvku – rozprávania, dôkazom čoho sú typické rozprávačské

¹⁴ Noge, c. d. 2, s. 321.

¹⁵ KRČMÉRY, Štefan: *Stopäťdesiat rokov slovenskej literatúry*. Výber z diela III. Bratislava, 1954, s. 48.

¹⁶ Noge, c. d. 2, s. 323.

postupy: postupné opisovanie udalostí a činností či opakovanie so stupňovaním (podobné ako v ľudovej rozprávke).¹⁷

Istú podobnosť s týmito žánrami identifikoval J. Noge aj pri rozbere veršovaného ľúbostného príbehu o Siládím a Haďmázim, *Piseň o dvúh uherských pánoch a tureckého cisare dcére*. (V súčasnosti pri analýzach tohto textu dominuje tendencia uprednostňovať problém pôsobivosti individuálnych portrétov postáv či intímnosti básnického výrazu v pasáži monológu sultánovej dcéry.)¹⁸ Ako hlavný dôvod jeho zaradenia do genetickej línie beletristických žánrov, uviedol, že v ňom eviduje ako podstatný znak to, že celý tento ľúbostný príbeh je koncipovaný ako rozprávanie o istej udalosti.¹⁹

Jednou z vývinových etáp ľúbostného románu v našom literárnom kontexte by podľa J. Noge mohli byť žánrovo zatiaľ nie celkom presne zadefinované veršované skladby Bohuslava Tablica – *Lubinský z Lubiné a Rozina Milovská* či *Jakub Žibřid z Žibřidova, Vilím Kostka, nevďečný syn* a i. (Rudo Brtáň i Miloslav Vojtech vo svojom výskume riešia viac otázku baladickosti týchto textov, resp. otázku ich literárnosmerového zaradenia.)²⁰ Predovšetkým pri skladbách *Lubinský z Lubiné a Rozina Milovská* či *Jakub Žibřid z Žibřidova* však zdôraznil, že v nich už nie je dominantný (ľúbostný) príbeh, ale skôr úmysel autora nastrašiť a vychovávať čitateľa hrôzostrašnými následkami nemravného života, čo možno vnímať ako signál, že „zveršúvanie príbehov sa už dostalo na hranicu svojich možností“.²¹

Azda práve preto za pokračovateľov transformačného procesu žánrového vývinu smerom k ľúbostnému románu, ktoré už uprednostňujú a naplno rozvíjajú líniu ľúbostného príbehu, označil Ottmayerove tzv. „ľúbostné romániky“ z almanachu *Zora*. V dôsledku toho tieto periférne alebo za periférne považované prozaické žánre prehodnocuje a už ich nevníma „ako ‚odpad‘ poézie, ale ako zárodok ďalšej a dôslednejšej žánrovej diferenciácie“ slovenskej literárnej produkcie.²²

V oblasti vývinu umeleckej prózy z pôvodných prozaických žánrov, teda zo žánrov vecnej prózy (memoáre, cestopisy, životopisy, traktáty a pod.) vyzdvihol J. Noge predovšetkým exulantské memoárovú literatúru zo 17. storočia, ktorá tak isto nie je dostatočne prebádaná, aj napriek tomu, že neustále rastie tendencia nazerať na ňu ako na tvorbu s rôznym stupňom uplatňovania beletristických prvkov.²³

¹⁷ Noge, c. d. 2, s. 324.

¹⁸ MINÁRIK, Jozef: *Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva 2. Humanizmus a renesancia*. Bratislava : Tatran, 1985, s. 246 – 247.

¹⁹ Noge, c. d. 2, s. 324.

²⁰ BRTÁŇ, Rudo: *Bohuslav Tablic*. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1974, s. 171 – 175; VOJTECH, Miloslav: Doznievanie baroka v slovenskej literatúre po roku 1780. In: *Od baroka k romantizmu. Literárne smery a tendencie v slovenskej literatúre v rokoch 1780 – 1840*. Bratislava : Univerzita Komenského Bratislava, 2003, s. 57 – 60; VOJTECH, Miloslav: Počiatky slovenského básnického preroomantizmu. In: *Od baroka k romantizmu. Literárne smery a tendencie v slovenskej literatúre v rokoch 1780 – 1840*. Bratislava : Univerzita Komenského Bratislava, 2003, s. 124 – 125.

²¹ Noge, c. d. 2, s. 326.

²² Noge, c. d. 2, s. 326.

²³ Napríklad Jozef Minárk hovorí o synkretizme informatívnych, náboženských, didaktických, kázňových, polemických propagačných, rovnako však aj umeleckých prvkov v memoárovej i cestopisnej próze. Pozri: MINÁRIK, Jozef: *Baroková literatúra svetová, česká, slovenská*. Bratislava : SPN, 1984, s. 58.

Diela tohto typu literatúry J. Noge odporúčal vnímať nielen ako dobové dokumenty, ale aj ako „čitateľnú literatúru“.²⁴ Nemalú zásluhu na tom má predovšetkým spoločensko-kritický rozmer tejto tvorby, v ktorej sa už výraznejšie redukuje zastúpenie motivických, ideových i formálnych prvkov tvorby náboženského charakteru, čo následne vedie k jej výraznejšiemu posvetšťaťovaniu. To sa odrazilo i v ich jazykovej stránke v uvoľnenejšom spôsobe vyjadrovania. J. Noge preto prízvukoval, že z obsahového i štylistického hľadiska znamená táto produkcia nedocenený prínos k formovaniu našej svetskej literatúry.²⁵

Osobitnú pozornosť venoval J. Noge vplyvu kázňovej literatúry na vývin slovenskej umeleckej prózy. Zdôraznil, že táto oblasť literárnej produkcie bola za jeho čias najmenej preskúmaná. Bol to dôsledok nekorektného odsudzovania jej významu vo vývinovom procese domácej literatúry vzhľadom na jej náboženský charakter, ktorý sa tradične zvykol označovať za hlavný dôvod jej neakceptovania ako možného determinantu „svetskej“ literatúry, resp. ako jedného z možných prostriedkov, ktoré podporovali proces sekularizácie staršej literatúry.²⁶

Je zaujímavé, že situácia sa nezmenila ani nasledujúcich štyridsať rokov – Gizela Gáfriková vo svojej štúdii K problému rozlišovania fiktívnosti a „pravdivosti“ exempla v barokovej literatúre zo spomínanej monografie *Zabúdané súvislosti* (2006) tiež eviduje v literárnohistorickom diskurze „skepsu voči literárnohistoricky relevantnej výpovednej hodnote barokovej kazateľskej prózy“, ktorú vyvoláva jej nábožensko-výchovná funkcia, a následne sa „neraz javí ako nesystémová, resp. len marginálna súčasť dobového literárneho procesu“.²⁷ Takúto situáciu považuje za dôsledok absencie výskumu žánrov, založených na rétorických princípoch organizácie výpovede, ktoré vplývajú aj na tematickú, kompozičnú a štylistickú výstavbu týchto textov.

Potvrdzujúc svoj zmysel pre potrebu komplexného pohľadu na proces literárneho vývinu a v záujme o čo najobjektívnejší pohľad na skúmané problémy, upozornil J. Noge na isté špecifikum homiletickej literárnej produkcie, ktoré by potvrdzovalo možnosť jej vplyvu na vývinový proces slovenskej umeleckej prózy.

Vychádzal zo zistenia, že i napriek dominantnému rečníckemu štýlu sú kázne štýlovo heterogénne. Identifikoval v nich prvky iných štýlov, ktoré označil za „zárodky prózy jednak životopisno-dokumentárnej (napríklad v niektorých pohrebných kázňach), jednak umeleckej, v tzv. *exemplách – príkladoch v kázňach hojne uvádzaných*“.²⁸ Okrem biblických príbehov evidoval aj beletrizované príbehy prevzaté z inojazyčnej literatúry, i zbeletrizované skutočné udalosti či prispôsobené príbehy zo života svätých a pod. Išlo pritom o príbehy rôznej umeleckej úrovne.

V tom istom duchu G. Gáfriková vyslovuje presvedčenie, že „štúdium uplatňovania homiletických pravidiel (spôsoby ich rešpektovania, uvoľňovania či tvorivej invencie) by mohli prispieť nielen k spresňovaniu typologických znakov slovenskej barokovej kaza-

²⁴ Noge, c. d. 2, s. 327.

²⁵ Tamže.

²⁶ Noge, c. d. 1, s. 329.

²⁷ GÁFRIKOVÁ, Gizela: *Zabúdané súvislosti (Štúdie o slovenskej literatúre 17. a 18. storočia)*. Bratislava : SAP, 2006, s. 127.

²⁸ Noge, c. d. 2, s. 329.

teľskej poetiky, ale aj k identifikovaniu dobových štýlotvorných prostriedkov, druhových a žánrových foriem či ďalších literárnohistorických javov a súvislostí“.²⁹ (Následne to dokazuje svojím nazeraním na charakter exempla v barokovej literatúre, keď ho vníma síce ako „útvar s rétorickým rodokmeňom“, no upozorňuje na to, že práve on poskytoval vhodný priestor na uplatňovanie profánnych slovesných žánrov.)³⁰

V súčasnom literárnohistorickom výskume by preto o to intenzívnejšie malo zarezono-ovať Nogeho upozornenie, že „prehliadať tento prameň umeleckej prózy v dejinách staršej slovenskej literatúry nemožno. Ved' ešte ani veľká časť klasicistickej, prózou písanej literatúry nie je v podstate inšim, než rozvedením práve takýchto príkladov z kázňovej literatúry“.³¹

Július Noge touto svojou štúdiou upozornil na potrebu novej, tradičnými hodnoteniami nezaťaženej analýzy literárnych pamiatok z predklasicistického obdobia, ktorá by mohla otvoriť nové dimenzie výskumu literárneho vývinu v slovenskom prostredí, a tak prispieť k ucelenejšiemu porozumeniu a najmä doceneniu súvislostí, ktoré predchádzajú vznik slovenskej romantickej prózy. Predovšetkým poukázal na nutnosť prehodnotiť vnímanie poézie zo začiatku 19. storočia ako jediného nositeľa literárneho vývinu, resp. na potrebu istého „rehabilitovania“ a uznania hodnoty a funkcií menej reprezentatívnych prozaických žánrov vo vývinovom procese. Zostáva už len dúfať, že podnety tejto štúdie nepostihne rovnaký osud dlhodobého odsúdenia na perifériu záujmu literárnohistorického výskumu, aj keď viac než štyri desaťročia ich minimálneho reflektovania vyznievajú skôr opačným dojmom.

PRAMENE

NOGE, Július: *Slovenská romantická próza*. Bratislava : SAV, 1969.

NOGE, Július: Prvky umeleckej prózy v slovenskej literatúre predklasicistického obdobia (Pokus o náčrt problematiky). In : *Slovenská literatúra*, roč. 15, 1968, č. 4, s. 321 – 331.

LITERATÚRA

BRTÁŇ, Rudo: *Bohuslav Tablic*. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1974.

GÁFRIKOVÁ, Gizela: *Zabúdané súvislosti (Štúdie o slovenskej literatúre 17. a 18. storočia)*. Bratislava : SAP, 2006.

HAMADA, Milan: *Od baroka ku klasicizmu*. Bratislava : SAV, 1967.

KRČMÉRY, Štefan: *Stopäťdesiat rokov slovenskej literatúry*. Výber z diela III. Bratislava, 1954, s. 48.

MARČOK, Viliam: *Počiatky slovenskej novodobej prózy*. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1968.

MINÁRIK, Jozef: *Baroková literatúra svetová, česká, slovenská*. Bratislava : SPN, 1984.

MINÁRIK, Jozef: *Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva 2. Humanizmus a renesancia*. Bratislava : Tatran, 1985.

²⁹ GÁFRIKOVÁ, Gizela: *Zabúdané súvislosti (Štúdie o slovenskej literatúre 17. a 18. storočia)*. Bratislava : SAP, 2006, s. 128.

³⁰ Tamže, s. 129.

³¹ Noge, c. d. 2, s. 330.

- MIŠIANIK, Ján: *Antológia staršej slovenskej literatúry*. Bratislava : SAV, 1964.
- ŠMATLÁK, Stanislav: Poznámky k vývinu slovenskej epickej poézie I. Klasicistická epika. In: *Slovenská literatúra*, roč. 4, 1957, s. 3 – 34.
- VODIČKA, Felix: *Cesty a cíle obrozenské literatury*. Praha : Československý spisovatel, 1958.
- VOJTECH, Miloslav: *Od baroka k romantizmu. Literárne smery a tendencie v slovenskej literatúre v rokoch 1780 – 1840*. Bratislava : Univerzita Komenského Bratislava, 2003.

Mgr. Lenka Rišková, PhD.
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
813 64 Bratislava
SR
e-mail: lenka.riskova@gmail.com